

ECOLOGISCH ONDERZOEK MORAINEWEG 22 SPIER

Oriëntatie in het kader van de Natuurwetgeving

EcMilieu
Ecologisch onderzoek en advies

Rapport EM15109

In opdracht van

Bouwkundig Ontwerp Bureau Muntinga

COLOFON

Titel: Ecologisch onderzoek Moraineweg 22 Spier

Subtitel: Oriëntatie in het kader van de Natuurwetgeving

Projectcode: EM15109

Status: Definitief

Datum: 28 oktober 2015

Auteur: Ing. R. Gerritsen

Veldonderzoek: Ing. R. Gerritsen

Opdrachtgever: Bouwkundig ontwerp bureau Muntinga, Esweg 90, Beilen

© EcoMilieu ecologisch onderzoek en advies.

Bergweg 5A, 7671 TA, Vriezenveen
Tel: (0523)241100, e-mail: info@ecomilieu.nl

EcoMilieu is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van EcoMilieu; opdrachtgever vrijwaart EcoMilieu voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing. Alles uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd of openbaar gemaakt mits onder bronvermelding:

Gerritsen, R. (2015). Ecologisch onderzoek Moraineweg 22 Spier; Oriëntatie in het kader van de Natuurwetgeving. Rapport EM15109. EcoMilieu ecologisch onderzoek en advies, Vriezenveen.

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	1
1.1	Aanleiding	1
1.2	Onderzoeksontwerp	1
1.3	Leeswijzer	1
2	ONDERZOEKSMETHODIEK	3
2.1	Algemene opzet en werkwijze	3
3	PLANLOCATIE EN INGREPEN	5
3.1	Planlocatie	5
3.2	Beschrijving ingrepen	5
4	NATUURWAARDENONDERZOEK	7
4.1	Veldbezoek	7
4.2	Flora	7
4.3	Grondgebonden Zoogdieren	7
4.4	Vleermuizen	8
4.5	Vogels	8
4.6	Amfibieën, Reptielen en vissen	9
4.7	Dagvlinders, libellen en overige ongewervelde	9
5	EFFECTENTOETSING FLORA- EN FAUNAWET	10
5.1	Mogelijk optredende effecten	10
5.2	Flora, dagvlinders, libellen, overige ongewervelde, reptielen en vissen	10
5.3	Grondgebonden Zoogdieren en amfibieën	10
5.4	Vleermuizen	10
5.5	Vogels	11
6	EFFECTENTOETSING NATUURBESCHERMINGSWET	12
6.1	Inleiding	12
6.2	Storingsfactoren Effectenindicator	12
6.3	Analyse relevantie storingsfactoren	12
6.4	Effectenbeoordeling relevante storingsfactoren	14
7	EFFECTENTOETSING NATIONAAL NATUURNETWERK	15
7.1	Inleiding	15
7.2	Beoordeling effecten op wezenlijke kenmerken en waarden	16
8	CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	17
8.1	Conclusies Flora- en faunawet	17
8.2	Conclusies Natuurbeschermingswet 1998	17
8.3	Conclusies Nationaal Natuurnetwerk	18

GERAADPLEEGDE BRONNEN	19
BIJLAGE I: WETTELIJK KADER.....	22
BIJLAGE II: FOTO-IMPRESSIE PLANGEBIED.....	31
BIJLAGE III: DOCUMENTEN N2000 DWINGELDERVELD	34

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding

In opdracht van Bouwkundig ontwerp bureau Muntinga, contactpersoon dhr. J. Muntinga, heeft EcoMilieu ecologisch onderzoek en advies een ecologische oriëntatie Natuurbeschermingswetten uitgevoerd inzake de onderbouwing voor ruimtelijke planvorming op locatie Moraineweg 22 te Spier, gemeente Midden-Drenthe, provincie Drenthe.

De Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet 1998 en het Nationaal Natuurnetwerk (voormalige Ecologische Hoofdstructuur) beleid verplichten vooraf te toetsen of ruimtelijke ingrepen of activiteiten conflicteren met aanwezige beschermde plant- en diersoorten, kernkwaliteiten of instandhoudingsdoelen (bijlage I).

Het plangebied ligt op respectievelijk 100 meter afstand van het Natura2000 gebied 'Dwingelderveld' waardoor naast een toetsing aan de Flora- en faunawet, ook een oriëntatie uitgevoerd dient te worden aan de Natuurbeschermingswet 1998. Het plangebied ligt tevens in het NatuurNetwerk Drenthe (hierna NND) waardoor er ook toetsing plaats dient te vinden aan het NND beleid.

1.2 Onderzoeksontwerp

In deze paragraaf wordt de doelstelling vertaald naar onderzoeksvragen.

Het doel is middels ecologisch onderzoek na gaan of de geplande ingrepen negatieve effecten (kunnen) hebben op (potentieel) aanwezige beschermde plant- en diersoorten, kernkwaliteiten of instandhoudingsdoelen. Concreet komen uit de doelstelling de volgende onderzoeksvragen naar voren, die middels dit onderzoek worden beantwoordt:

- Welke beschermde plant- en diersoorten komen (potentieel) voor in of direct rond het plangebied?
- Wat zijn de effecten van de ingrepen op deze beschermde soorten?
- Zijn de mogelijke negatieve effecten van de ingrepen een overtreding van de Flora- en faunawet en kunnen mogelijk negatieve effecten worden voorkomen middels mitigerende of compenserende maatregelen?
- Kunnen (significant) negatieve effecten op de kernkwaliteiten en instandhoudingsdoelen van het aangewezen Natura2000 gebied en het Nationaal Natuurnetwerk al dan niet met zekerheid worden uitgesloten?

1.3 Leeswijzer

In dit hoofdstuk is beschreven hoe dit onderzoek, het uitvoeren van ecologisch onderzoek in het kader van soort- en gebiedsbescherming, tot stand is gekomen en werd de doelstelling vertaald naar onderzoeksvragen. In hoofdstuk 2 wordt de onderzoeksmethodiek besproken. In hoofdstuk 3 volgt een algemene beschrijving van het plangebied en de voorgenomen ingrepen. In hoofdstuk 4 wordt aan de hand van bronnenonderzoek, een veldbezoek en expert judgement de (potentiële) aan- of afwezigheid van beschermde soorten onderbouwd. In hoofdstuk 5 volgt de synthese van de resultaten en wordt per soortgroep bepaald of en zo ja welke negatieve effecten optreden door de geplande ingrepen op de (potentieel) aanwezige beschermde flora en fauna in het kader van de Flora- en faunawet. In hoofdstuk 6 volgt een oriëntatie op de Natuurbeschermingswet. In hoofdstuk 7 volgt een oriëntatie op het Nationaal NatuurNetwerk beleid. In hoofdstuk 8 volgen de conclusies en aanbevelingen en wordt de noodzaak aangegeven tot vervolgonderzoek. Hierna volgen de geraadpleegde bronnen en bijlagen met het wettelijk kader, een foto impressie en het N2000 aanwijzingsbesluit.

2 ONDERZOEKSMETHODIEK

2.1 Algemene opzet en werkwijze

Dit natuurwaardenonderzoek betreft een inschatting van de (potentiële) aanwezigheid van en mogelijke nadelige effecten op beschermde soorten planten en dieren, kernkwaliteiten en instandhoudingsdoelen in het kader van de natuurwetgeving. Aan de hand van het veldbezoek en de geraadpleegde bronnen is op basis van expert judgement een inschatting gemaakt van het (potentieel) voorkomen van (functies van) beschermde flora en fauna in en rond het plangebied. Op basis van beschreven ingrepen is een inschatting gemaakt van te verwachten negatieve effecten op de (potentieel) aanwezige beschermde soorten en functies. De mogelijk negatieve effecten zijn getoetst aan de Flora- en faunawet. Hierna is een oriëntatie uitgevoerd aan de overige natuurbeschermingswetten en -beleid.

Tot slot wordt geadviseerd over de noodzaak tot het nemen van mitigerende (verzachtende of inpassings-) of compenserende maatregelen, dan wel de noodzaak tot het nemen van vervolgonderzoek. Het wettelijke kader is opgenomen in bijlage I.

Bronnenonderzoek

Het bronnenonderzoek gaat uit van bestaande en beschikbare gegevens. Voor een actueel overzicht van beschermde soorten die in de regio voorkomen zijn verspreidingsgegevens van internetmedia en diverse verspreidingsatlassen van relevante soortgroepen en (jaar)verslagen van Particuliere Gegevensbeherende Organisaties (PGO's) geraadpleegd (zie geraadpleegde bronnen).

Oriënterend terreinbezoek

Het plangebied is op 22 oktober 2015 bezocht. Tijdens het veldbezoek is zoveel mogelijk concrete informatie verzameld met betrekking tot de aan- of afwezigheid van beschermde soorten, met nadruk op ontheffingsplichtige soorten (zicht- en geluidswaarnemingen, sporenonderzoek naar de aanwezigheid van pootafdrukken, nesten, holen, uitwerpselen, haren, etc.). Op basis van terreinkenmerken is beoordeeld of het terrein geschikt is voor de in de regio voorkomende beschermde soorten.

Expert judgement

Een natuurwaardenonderzoek is een momentopname en kan slechts in beperkte mate uitsluitend geven over de afwezigheid van soorten. Het onderzoek betreft geen veldinventarisatie. Een veldinventarisatie omvat verscheidene opnamerondes die seizoensgebonden zijn en volgens standaardmethoden worden uitgevoerd. Daarom is expert judgement toegepast om de geschiktheid van het plangebied voor mogelijk voorkomende soorten te beoordelen.

Gebruikte onderzoeksinstrumenten

Bij dit onderzoek zijn de volgende instrumenten gebruikt:

- verrekijker;
- digitale fotocamera.

Het ecologisch onderzoek om tot beantwoording te komen van de onderzoeksvragen is uitgevoerd middels volgend schematisch overzicht (figuur 1).

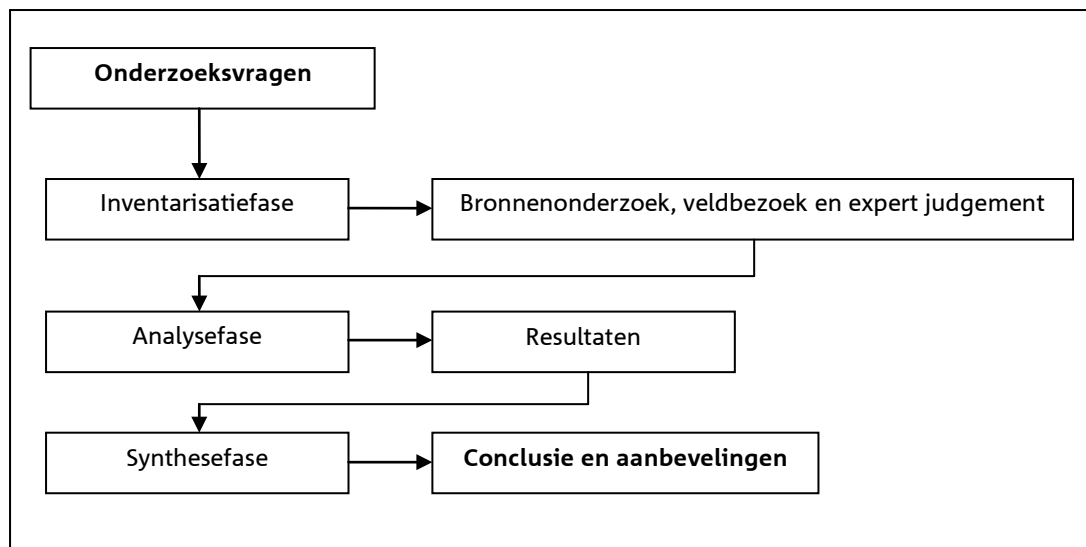

Fig. 1: Schematische weergave onderzoeksmethodiek.

3 PLANLOCATIE EN INGREPEN

3.1 Planlocatie

Het plangebied Moraineweg 22 te Spier ligt langs de snelweg A28 ten noorden van het dorp Spier. Het plangebied betreft een woning met bedrijfsgebouwen, parkeerplaatsen, verhard oprit, tuin met sierplantsoen, gazon en een waterpoel (figuur 2, 3, 4 en foto impressie bijlage II).

3.2 Beschrijving ingrepen

Op het perceel Moraineweg 22 te Spier is een combinatie zorboerderij en re-integratiebedrijf TTA-Advies gevestigd. Gepland staat een legalisatie van het re-integratiebedrijf met ondergeschikte nevenactiviteiten zoals klein schalig verkoop van gekloofd hout en toeristisch recreatieve activiteiten zoals het beheren van een nog te bouwen theehuisje. De oprit wordt vanwege de verkeersveiligheid iets noordelijker verlegd. Er vinden geen ingrepen plaats in of aan de gerealiseerde waterplassen, die ten bate van de natuur zijn aangelegd.

Door de legalisatie van het re-integratiebedrijf met ondergeschikte nevenactiviteiten wordt het bestemmingsplan gewijzigd van woonbestemming naar bedrijfsbestemming, waarbij de huidige woning een bedrijfswoning wordt. Daarnaast wordt tevens de bestemming van een perceel met agrarische bestemming gewijzigd in de bestemming 'natuur'. In figuur 2 wordt globaal de situering van het plangebied (rode arcering) in de regio en de ligging ten opzichte van het N2000 gebied (gele arcering) weergegeven, in figuur 3 de globale begrenzing van de onderzoekslocatie, in figuur 4 de ligging in het NND.

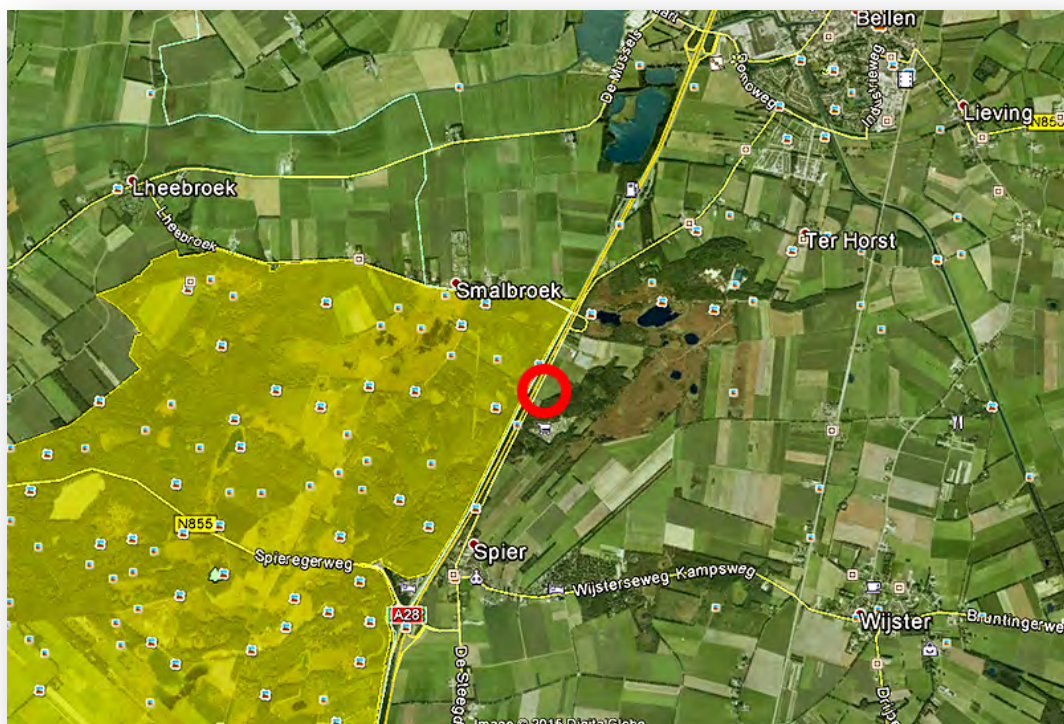

Fig. 2: Globale situering plangebied versus N2000 (kaartbron: Google Earth).

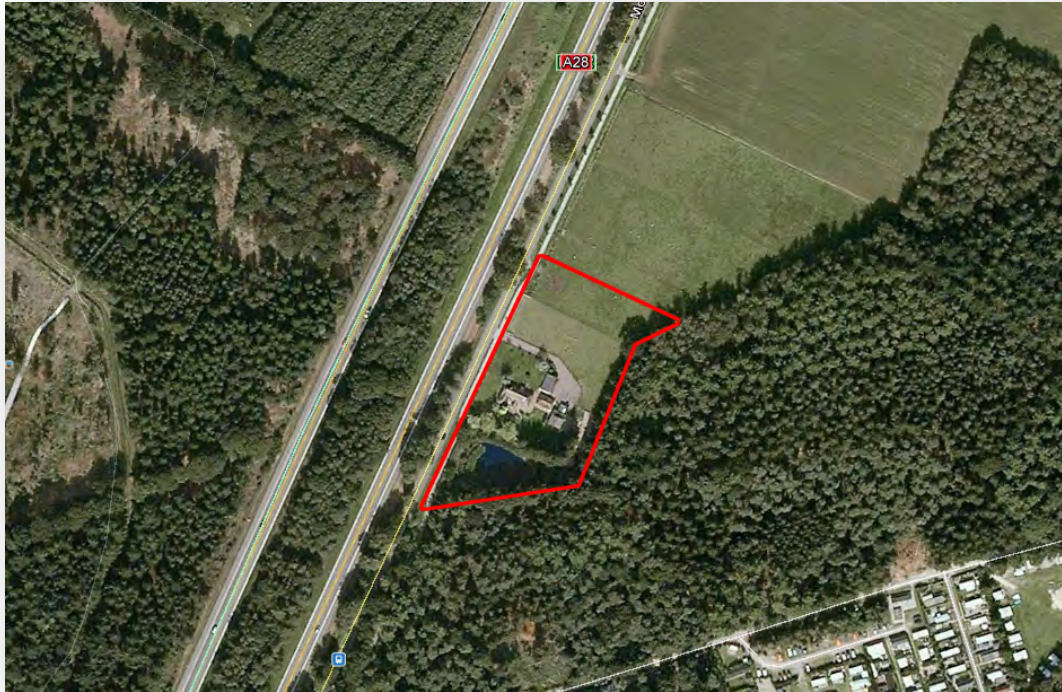

Fig. 3: Globale begrenzing onderzoekslocatie (kaartbron: Google Earth).

Fig. 4: Globale situering onderzoekslocatie versus NND (kaartbron: prov. Drenthe).

4 NATUURWAARDENONDERZOEK

In dit hoofdstuk worden de onderzochte soortengroepen beschreven die in het onderzoeksgebied en de directe omgeving zijn aangetroffen of in potentie te verwachten zijn. De relevante soorten worden kort toegelicht. Een toelichting op de beschermingsstatus binnen het wettelijke kader is gegeven in bijlage I.

4.1 Veldbezoek

Tijdens het veldbezoek is voor zover mogelijk een inventarisatie uitgevoerd van de beschermde soorten binnen de Flora- en faunawet (FF-wet), met name van de zwaardere beschermde soorten (de zogeheten tabel 2 en 3 soorten). In onderstaande tabel zijn de tijdstippen en de waarnemingscondities van het uitgevoerde veldbezoek weergegeven.

Waarnemingscondities veldbezoek

Datum	Begintijd	Eindtijd	Weersomstandigheden
22 oktober 2015	09:00	11:00	Wind ZW (2B.), bewolking 8/8, miezer, 12 °C

4.2 Flora

In betreffende onderzoekslocatie zijn de volgende biotopen (CBS, 2005) aangetroffen:

- 521: Erven, volkstuinten en moestuinten
- 340: Kleine aangelegde plassen (anders dan vijvers)

Ondanks dat de onderzoeksdatum niet representatief is voor onderzoek naar plantensoorten, is toch een goed beeld verkregen van de te verwachten soorten in het onderzoeksgebied. In en rond de onderzoekslocatie zijn met name plantensoorten aangetroffen van gazon, siertuinen en tussen verhardingen. Ontheffingsplichtige plantensoorten binnen de Flora- en faunawet of rode lijst soorten zijn niet aangetroffen tijdens het veldonderzoek en deze worden gezien de aangetroffen soortensamenstelling en de terreingesteldheid ook niet verwacht.

4.3 Grondgebonden Zoogdieren

In het plangebied en directe omgeving zijn een aantal vaste verblijfplaatsen van laag beschermde (kleine) grondgebonden zoogdiersoorten te verwachten, zoals bosmuis, bosspitsmuis spec., veldmuis, bruine rat, konijn, egel etc. In het onderzoeksgebied zijn geen sporen aangetroffen die duiden op de aanwezigheid van (vaste rust- of verblijfplaatsen) van (middel)zwaar beschermde soorten zoogdieren, zoals grote bosmuis, boomarter, steenarter of eekhoorn. Verwacht wordt dat de steenarter incidenteel wel gebruik kan maken van het plangebied en directe omgeving als foerageergebied. Overige beschermde soorten grondgebonden zoogdieren worden gezien de terreingesteldheid en verspreidingsgegevens niet verwacht.

4.4 Vleermuizen

Potentiële verblijfplaatsen

Verblijfplaatsen bevinden zich in donkere en voor vleermuizen bereikbare ruimten in boomholten, huizen, kelders etc. In het onderzoeksgebied zijn geen geschikte holten, gaten of spleten aangetroffen in de aanwezige opstallen en bomen en deze worden ook niet verwacht. In Tabel 2 is weergegeven welke combinatie van soorten en functies (potentieel) voorkomen in het plangebied.

Potentiële vliegroutes

Van veel vleermuissoorten is bekend dat zij gedurende lange tijd gebruik kunnen maken van dezelfde ruimtelijke structuren voor oriëntatie en via deze verbindungselementen van hun verblijfplaats naar de foerageergebieden trekken en weer terug. Vanwege dit traditiegetrouwe gedrag van vleermuizen vormen bepaalde lijnvormige structuren (bv. rijen woningen, watergangen, rijen bomen en singels) een belangrijk onderdeel van een vliegroute. Gezien het ontbreken van doorlopende lijnvormige elementen, wordt verwacht dat het plangebied voor vleermuizen geen rol speelt als oriëntatiepunt tijdens verplaatsingen.

Potentieel foerageergebied

Vleermuizen foerageren op locaties waar insecten aanwezig zijn, bijvoorbeeld langs randen van bossen en bomenrijen, bij lantaarnpalen of boven open terreinen of water. Verwacht wordt dat het plangebied, gezien de openheid, nabije ligging Dwingelderveld en aanwezigheid water, deel uitmaakt van foerageerroutes, -gebieden van vleermuizen (zie tabel 2).

	Zomerverblijfplaats	Kraamverblijfplaats	Paarverblijfplaats	Winterverblijfplaats	Vliegroute	Foerageerroute
Watervleermuis						x
Franjestaart						x
Baardvleermuis						x
Laatvlieger						x
Rosse vleermuis						x
Gewone dwergvleermuis						x
Ruige dwergvleermuis						x
Gewone grootoorvleermuis						x
X = potentieel aanwezig						

Tabel 2: De potentieel voorkomende vleermuizen en aanwezige functies in het plangebied.

4.5 Vogels

Aangezien dit natuurwaardenonderzoek een quickscan betreft, is geen volledige broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Op basis van het uitgevoerde veldbezoek in combinatie met de terreingesteldheid, bekende verspreidingsgegevens en expert judgement is echter wel een goede uitspraak te doen over de te verwachten soorten.

Tijdens het veldbezoek zijn geen (sporen ,rust- of verblijfplaatsen) van jaarrond beschermde vogels aangetroffen. Gezien de terreingesteldheid worden dezen ook niet verwacht. Gezien de terreingesteldheid, worden in het plangebied verder alleen foerageerfuncties van broedvogels verwacht. Op en direct rond het plangebied aangetroffen en te verwachten broedvogels zijn algemene broedvogels van bosranden als boomklever, boomkruiper, koolmees, pimpelmees, zanglijster, merel, zwartkop, tjiftjaf, fitis, houtduif etc.

4.6 Amfibieën, Reptielen en vissen

Vanwege de terreingesteldheid van het plangebied en ligging van de onderzoekslocatie kunnen alleen (foeragerende) exemplaren van de licht beschermde bruine kikker, gewone pad, bastaardkikker en kleine watersalamander worden verwacht. Andere beschermde soorten amfibieën, reptielen of vissen worden gezien de terreingesteldheid van het plangebied en directe omgeving niet verwacht. Tijdens het veldbezoek zijn geen amfibieën of reptielen aangetroffen in of direct rond de onderzoekslocatie. De waterpoel in het onderzoeksgebied is niet bemonsterd.

4.7 Dagvlinders, libellen en overige ongewervelde

In de onderzoekslocatie zijn geen beschermde soorten dagvlinders, libellen en overige ongewervelde aangetroffen. Ondanks dat de onderzoeksdatum niet representatief is voor onderzoek naar dagvlinders, libellen of overige ongewervelde, is toch een goed beeld verkregen van de te verwachten soorten in het onderzoeksgebied. Gezien de terreingesteldheid worden geen beschermde soorten uit deze soortgroepen verwacht in het onderzoeksgebied.

5 EFFECTENTOETSING FLORA- EN FAUNAWET

Op basis van de onderzoeksresultaten en de te verwachten effecten van de ingrepen is een toetsing aan de Flora- en faunawet uitgevoerd. Hierdoor is inzichtelijk gemaakt voor welke (potentieel) aanwezige soorten mogelijk negatieve effecten optreden en of hiervoor aanvullend onderzoek, mitigerende dan wel compenserende maatregelen of een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet vereist is.

5.1 Mogelijk optredende effecten

De geplande ingrepen (zie §3.2) kunnen potentieel overtreding van de volgende verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet inhouden:

- Artikel 9: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11: Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12: Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

5.2 Flora, dagvlinders, libellen, overige ongewervelde, reptielen en vissen

Uit de resultaten van het natuurwaardenonderzoek blijkt dat het voorkomen van ontheffingsplichtige (tabel 2 en 3) soorten uit deze soortgroepen redelijkerwijs kan worden uitgesloten. Negatieve effecten op soorten uit deze soortgroepen zijn gezien de onderzoeksresultaten en de geplande ingrepen daarmee redelijkerwijs uit te sluiten. De ingrepen zullen voor deze soortgroepen dan ook geen overtreding van de Flora- en faunawet inhouden.

5.3 Grondgebonden Zoogdieren en amfibieën

Door de ingrepen gaan mogelijk foerageer- en verblijfplaatsen van algemene en licht beschermde (FFwet tabel 1) zoogdieren en amfibieën verloren. Voor licht beschermde zoogdieren en amfibieën geldt bij ruimtelijke ontwikkelingen vrijstelling van artikel 75 van de Flora- en faunawet. De ingrepen zullen voor deze soorten dan ook geen overtreding van de Flora- en faunawet inhouden.

Het plangebied kan incidenteel gebruikt worden als foerageergebied door de steenmarter. Gezien de hoeveelheid alternatief foerageergebied in de directe omgeving van het plangebied worden door de geplande ingrepen geen negatieve effecten verwacht op de foerageermogelijkheden van deze soort. De ingrepen zullen voor deze soorten dan ook geen overtreding van de Flora- en faunawet inhouden.

5.4 Vleermuizen

Uit de resultaten van het natuurwaardenonderzoek blijkt dat in het onderzoeksgebied geen vaste rust- of verblijfplaatsen van vleermuizen zijn aangetroffen of te verwachten zijn. Vliegroutes worden tevens niet verwacht gezien het ontbreken van doorlopende lijnvormige structuren.

Het plangebied wordt potentieel gebruikt door vleermuizen als foerageerroute of -gebied. Gezien de hoeveelheid alternatieve foerageerroutes en -gebied in de directe omgeving van het plangebied worden door de ingrepen geen negatieve effecten verwacht op de foerageermogelijkheden en -routes van deze soorten. De ingrepen houden voor deze soorten dan ook geen overtreding van de Flora- en faunawet in. In Tabel 3 is weergegeven op welke in het onderzoekgebied potentieel voorkomende combinatie van soortfuncties mogelijk negatieve effecten te verwachten zijn.

	Zomerverblijfplaats	Kraamverblijfplaats	Paarverblijfplaats	Winterverblijfplaats	Vliegroute	Foerageerroute
Watervleermuis						x
Franjestaart						x
Baardvleermuis						x
Laatvlieger						x
Rosse vleermuis						x
Gewone dwergvleermuis						x
Ruige dwergvleermuis						x
Gewone grootoorvleermuis						x
X	Potentieel aanwezig					
	Negatief effect niet te verwachten					
	Negatief effect niet uitgesloten					

Tabel 3: De potentieel voorkomende combinatie van soortfuncties in het plangebied en mogelijke negatieve effecten.

5.5 Vogels

Jaarrond beschermde vogels

Uit de resultaten van het natuurwaardenonderzoek blijkt dat er tijdens het veldbezoek geen (rust- of verblijfplaatsen van) jaarrond beschermde vogelsoorten zijn aangetroffen in het plangebied en dat deze gezien de terreingesteldheid ook niet verwacht worden. De ingrepen zullen voor deze soortgroep dan ook geen overtreding van de Flora- en faunawet inhouden.

Broedvogels

Alle broedvogels zijn gedurende hun broedseizoen beschermd en mogen in deze periode niet verstoord of geschaad worden. Als broedseizoen wordt gehanteerd: periode van nestbouw, periode van broed op de eieren en de periode dat de jongen op het nest gevoerd worden. Voor verstoring tijdens het broedseizoen van een vogel wordt geen ontheffing verleend. Voor de meeste soorten kan de periode tussen half maart en half juli worden aangehouden als broedseizoen. Met uitzondering van enkele soorten zoals de houtduif die vaak half augustus nog een broedsel kan hebben.

6 EFFECTENTOETSING NATUURBESCHERMINGSWET

6.1 Inleiding

In een oriënterende voortoets Natuurbeschermingswetten dient een toetsing plaats te vinden aan de Natuurbeschermingswet 1998. In deze toetsing dient beoordeelt te worden of significante effecten kunnen optreden op de instandhoudingsdoelen van omliggende aangewezen Natura2000 gebieden. In sommige situaties dienen ook ruimtelijke ingrepen buiten de begrenzing van deze gebieden getoetst te worden op mogelijke schadelijke uitstralende effecten, de zogeheten 'externe werking'.

Het N2000 gebied Dwingelderveld beslaat ca. 3.823 ha. en ligt op een afstand van respectievelijk 100 meter van het plangebied (figuur 2). Tussen het plangebied en het Dwingelderveld loopt de A28 met een brede middenberm en de Moraineweg. Het aanwijzingsbesluit is weergegeven in bijlage III. In de onderstaande paragrafen wordt ingegaan op de eventuele effecten die geplande bestemmingswijziging kan hebben op de omliggende N2000 delen van de Dwingelderveld.

6.2 Storingsfactoren Effectenindicator

In een oriënterende voortoets aan de Natuurbeschermingswet dient na gegaan te worden of het optreden van (significante) negatieve effecten door activiteiten en ontwikkelingen in of nabij N2000 gebieden al dan niet met zekerheid kunnen worden uitgesloten. Met behulp van de effectenindicator van het Ministerie van EZ, kan een oriëntatie worden uitgevoerd naar potentiële (significante) negatieve effecten. Deze effectenindicator geeft informatie over de meest voorkomende storingsfactoren en de gevoeligheid hiervoor van de aangewezen beschermde habitattypen en beschermde soorten. In figuur 5 zijn de resultaten van de effectenindicator en daarmee de potentiële optredende storingsfactoren voor Natura2000 gebied Dwingelderveld opgenomen ten aanzien van de activiteit bedrijventerrein. De activiteit bedrijventerrein is feitelijk overdreden voor deze bestemmingsplanwijziging, maar een passende keuze wordt niet gegeven in de effectenindicator.

6.3 Analyse relevantie storingsfactoren

Vanwege de lokale aard van de ingrepen en de ligging / terreingesteldheid van het plangebied kunnen op voorhand een aantal van de door de storingsindicator opgesomde storingsfactoren worden uitgesloten.

Oppervlakteverlies (1), versnippering (2)

De planlocatie ligt niet in een beschermd N2000 gebied. Uit het natuurwaardenonderzoek (hoofdstuk 4 en 5) is gebleken dat het plangebied geen rol speelt voor de aangewezen beschermde Habitatrichtlijnsoorten, waardoor vanwege de geplande bestemmingsplanwijziging geen oppervlakteverlies of versnippering optreedt. Deze aspecten worden derhalve niet verder in deze oriëntatie meegenomen.

Verontreiniging (7)

Verontreiniging heeft meestal betrekking op afstroming van water ('run-off') met daarin bijvoorbeeld zware metalen, organische stoffen of strooizout. Het plangebied ligt niet in een N2000 gebied en wordt van het N2000 gebied gescheiden door de Moraineweg en de A28. Door de geplande bestemmingsplanwijziging en de lokale bedrijfsactiviteiten, komen geen verhoogde concentraties gebieds-/ecosysteem vreemde stoffen vrij. Er wordt gewerkt volgens de reguliere wettelijke normen, waardoor effecten als gevolg van verontreiniging derhalve niet aan de orde zijn. Dit aspect wordt derhalve niet verder in deze oriëntatie meegenomen.

Storingsfactor	Verstoring door mechanische effecten																
	1	2	7	8	13	14	15	16	17	Verstoring door trilling							
Stuifzandheiden met struikhei	■	■	■	■	■	■	■	■	■	Verstoring door licht							
Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	Verstoring door geluid							
Zandverstuivingen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	Verdroging							
Zwakgebufferde vennen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	Verontreiniging							
Zure vennen	■	■	■	■	■	■	■	■	■	Vernippering							
Vochtige heiden	■	■	■	■	■	■	■	■	■	Oppervlakteverlies							
Droge heiden	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
Jeneverbesstruwelen	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
*Heischrale graslanden	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
*Actieve hoogvenen	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
Herstellende hoogvenen	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
Pioniervegetaties met snavelbiezen	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
Beuken-eikenbossen met hulst	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
Oude eikenbossen	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
Kamsalamander	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
Boomleeuwerik (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
Dodaars (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
Dodaars (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
Geoorde fuut (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
Geoorde fuut (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
Kleine Zwaan (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
Paapje (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
Roodborsttapuit (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
Slobeend (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
Tapuit (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
Toendrarietgans (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
Wintertaling (niet-broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■								
Zwarte Specht (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■								

■ zeer gevoelig
■ gevoelig
■ niet gevoelig
■ n.v.t.
... onbekend

Fig. 5: Potentieel optredende storingsfactoren op beschermde plant- en diersoorten Natura2000 Dwingelderveld door activiteit bedrijventerrein (bron: www.synbiosys.alterra.nl).

Verdroging (8)

Door de geplande bestemmingsplanwijziging treedt geen verandering op in lokale en regionale kweldruk aangezien het grondwaterpeil onveranderd blijft ten opzichte van de huidige situatie. Er zijn geen veranderingen in de (grond)waterhuishouding. Dit aspect wordt derhalve niet verder in deze oriëntatie meegenomen.

Verstoring door mechanische effecten (17)

Het plangebied ligt niet in een N2000 gebied en de geplande bedrijfswerkzaamheden vinden plaats op ruime afstand van het dichtstbijzijnde aangewezen habitatype (Vochtige heide en actief hoogveen). Er wordt niet geheid, er is geen sprake van betreding, golfslag, luchtwervelingen of dergelijke mechanische negatieve effecten. Dit aspect wordt derhalve niet verder in deze oriëntatie meegenomen.

6.4 Effectenbeoordeling relevante storingsfactoren

In het grootste deel van de nabije randzones van het Dwingelderveld zijn geen habitattypen aangewezen. De dichtstbijzijnde aangewezen habitattypen liggen op afstanden van meer dan 560 meter met daartussen de Moraineweg en de A28.

In de onderhavige situatie zullen eventuele schadelijke indirecte effecten veroorzaakt kunnen worden door:

- verstoring door geluid;
- verstoring door licht;
- verstoring door trilling;
- optische verstoring.

Habitattypen

Bovengenoemde storingsfactoren zijn niet relevant voor habitattypen, waardoor het onwaarschijnlijk wordt geacht dat de geplande werkzaamheden leiden tot negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van aanwezige habitattypen.

Habitatrichtlijnsoorten

Uit het natuurwaardenonderzoek (hoofdstuk 4 en 5) blijkt dat het plangebied vanwege de tereingesteldheid geen rol van betekenis speelt voor de aangewezen habitatrichtlijnsoorten. Er wordt niet geheid waardoor geluid- en trillingsverstoring niet aan de orde is. Het plangebied ligt aan de andere kant van de A28, waardoor eventuele tijdelijke verstoring door licht en optische verstoring te verwaarlozen is. Derhalve wordt het onwaarschijnlijk geacht dat bovengenoemde storingsfactoren vanwege de geplande bestemmingsplanwijziging kunnen leiden tot negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van de aangewezen habitatrichtlijnsoorten.

Cumulatieve effecten

Voor zover bekend, is ten aanzien van de geplande bestemmingsplanwijziging geen sprake van cumulatieve effecten.

7 EFFECTENTOETSING NATIONAAL NATUURNETWERK

7.1 Inleiding

Het Nationaal Natuurnetwerk (NNN) werd voorheen de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) genoemd. Het Natuurnetwerk is een Nederlands netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. De provincies zijn verantwoordelijk voor de begrenzing en de ontwikkeling van dit natuurnetwerk. Het Nationaal Natuurnetwerk, ook wel Natuurnetwerk Nederland genaamd, is binnen de provincie Drenthe NatuurNetwerk Drenthe (NND) genaamd. De Ecologische Hoofdstructuur (EHS) is een onderdeel van het NND. Voor het vastgestelde beoordelingsbeleid van activiteiten binnen het EHS deel van het NND wordt voorals nog het voormalige EHS beleid aangehouden.

Bij een ruimtelijke ingreep binnen de NND zal onderzocht moeten worden of er sprake is van een significante aantasting van de aangewezen kernkwaliteiten en omgevingscondities. Het gaat hierbij om de actuele en de potentiële waarden van het gebied, zoals omschreven in het provinciaal beleid. Binnen de NND is het 'nee, tenzij'-regime van kracht. Dat wil zeggen dat nieuwe plannen, projecten of handelingen niet toegestaan zijn indien deze de wezenlijke kenmerken of waarden van het gebied significant aantasten, tenzij er geen reële alternatieven zijn en er sprake is van redenen van groot openbaar belang. Om te kunnen bepalen of de wezenlijke kenmerken en waarden van een gebied significant worden aangetast, moet het bevoegd gezag erop toezien dat hiernaar door de initiatiefnemer onderzoek wordt verricht. Uit de beheertypenkaart, die de basis vormt voor subsidieverlening vanuit het Natuurbeheerplan, kan worden afgelezen welke waarden er in de huidige situatie rond het onderzoeksgebied aanwezig zijn. Rond het plangebied komen de beheertypen N06.04 Vochtige heide, N07.01 Droge heide, N12.06 Ruigteveld en N15.02 Dennen-, Eiken- en Beukenbos voor (figuur 6). De kernkwaliteiten in Drenthe zijn:

- Het behouden en versterken van de ruimtelijke afwisseling van landschapstypen.
- Het behouden en versterken van de volgende karakteristieke kenmerken van de verschillende landschapstypen:
 - in esdorpenlandschap/esgehuchten: de essen en beekdalen;
 - in de veenkoloniën: de wijkenstructuur en de openheid;
 - in de ontginningskoloniën: bijzondere elementen, zoals de Maatschappij van weldadigheid;
 - in het wegdorpenlandschap van de laagveenontginning: de openheid;
 - in het wegdorpenlandschap van de veenrandontginning: de kavelstructuur en de openheid.
- Het behouden en versterken van de karakteristieke macrogradiënt van het Drents Plateau.
- Het behouden en ontwikkelen van het Nationaal Landschap Drentsche Aa.

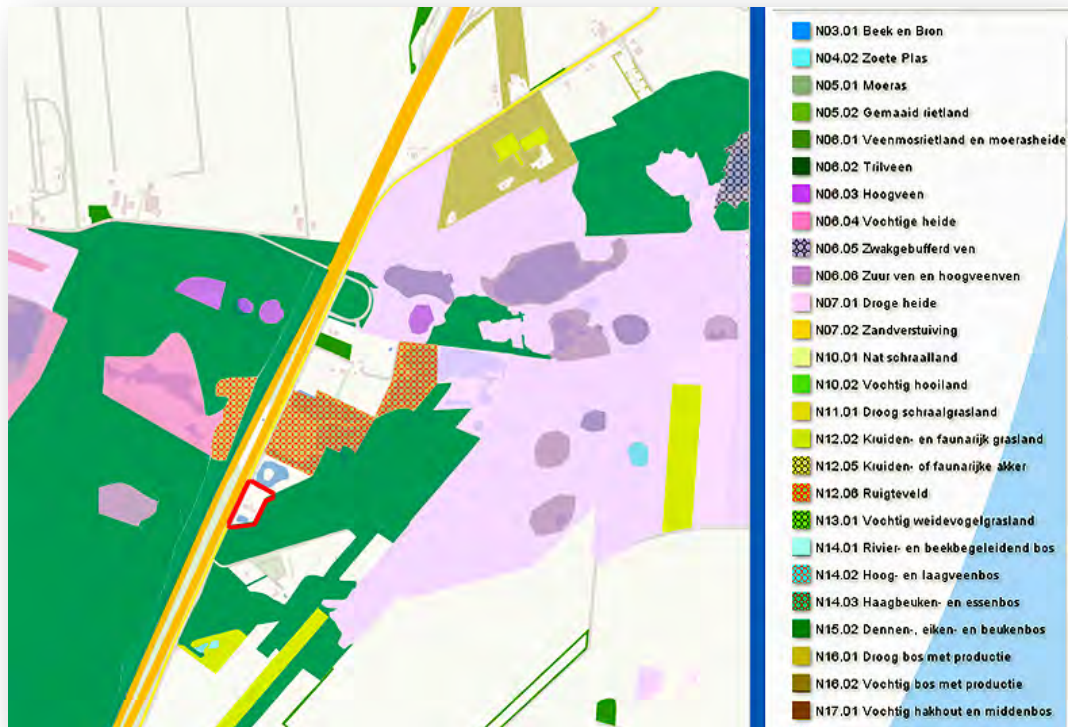

Fig. 6: Beheertypen rond het plangebied (bron: provincie Drenthe).

7.2 Beoordeling effecten op wezenlijke kenmerken en waarden

Gepland staat het wijzigen van het bestemmingsplan ten bate van de legalisatie van het re-integratiebedrijf met ondergeschikte nevenactiviteiten. Er worden geen gebouwen gesloopt en extra verkeer van en naar het plangebied wordt ontsloten middels de bestaande Moraineweg. Er vindt geen verandering plaats aan het grondwaterpeil, er zijn geen veranderingen qua geluidsbelasting of uitstoot/depositie op omliggende beschermde gebieden. Gezien de resultaten uit dit onderzoek zijn daarnaast geen negatieve effecten op beschermde soorten en gebieden te verwachten. De foerageermogelijkheden, c.q. biotoopgebruik van bijvoorbeeld de nabijgelegen verbindingzone/ecoduct voor in de omgeving potentieel migrerende beschermde soorten blijven onveranderd, net als de abiotische en visuele herkenbaarheid van het gebied. Natuurcompensatie heeft reeds plaatsgevonden in de vorm van de aanleg van een grote waterplas die aansluit bij deze natte verbinding, de bestemming van dit perceel wordt veranderd in natuur. Gezien het EHS toetsingskader en de lokale aard van de ingrepen kan worden geconcludeerd dat geplande werkzaamheden geen effect hebben op de kernkwaliteiten en omgevingscondities van het EHS binnen het NND.

8 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

Op locatie Moraineweg 22 te Spier staat een bestemmingsplanwijziging gepland ten bate van de legalisatie van het re-integratiebedrijf met ondergeschikte nevenactiviteiten. Het plangebied ligt op respectievelijk 100 meter afstand van Natura2000 gebied Dwingelderveld, waardoor deze activiteiten naast de toetsing aan de Flora- en faunawet, getoetst zijn aan de Natuurbeschermingswet 1998. Het plangebied ligt tevens in het Nationaal Natuurnetwerk en valt binnen de Ecologische Hoofdstructuur, waardoor tevens een toetsing plaats heeft gevonden aan het EHS beleid.

8.1 Conclusies Flora- en faunawet

Uit de effectentoetsing Flora- en faunawet blijkt dat bij uitvoering van de geplande ingrepen, zoals de bouw van het theehuisje, negatieve effecten te verwachten zijn op:

- Broedvogels.

Er worden geen negatieve effecten verwacht op de overige beschermde soorten of aanwezige functies.

Broedvogels

Gedurende de werkzaamheden dient rekening te worden gehouden met het broedseizoen van vogels. Verstoring van broedgevallen van vogels dient ten alle tijde te worden voorkomen. Voor de in het plangebied te verwachten vogelsoorten kan hiermee rekening gehouden worden door werkzaamheden buiten de broedperiode uit te voeren. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet, globaal wordt de periode half maart tot medio juli aangehouden. Hierbij dient rekening te worden gehouden met het feit dat veel vogels meerdere legfels per jaar kunnen hebben, zoals o.a. de houtduif. Om te voorkomen dat de vogels tot broeden komen binnen het plangebied kunnen voorbereidende maatregelen worden getroffen om het plangebied ruim voor het broedseizoen ongeschikt te maken.

Zorgplicht

Voor alle soorten geldt de zorgplicht ex artikel 2 van de Flora- en faunawet, die van toepassing is op zowel beschermde als onbeschermde dier- en plantensoorten, ongeacht vrijstelling of ontheffing. Op grond hiervan dient een ieder voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en planten. Dit houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn/haar handelen of nalaten, nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zulk in redelijkerwijs van hem/haar kunnen worden geleverd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

8.2 Conclusies Natuurbeschermingswet 1998

Op respectievelijk 100 meter van de onderzoekslocatie bevindt zich het Natura2000 gebied Dwingelderveld). Gezien de lokale aard van de ingrepen, kan na ecologisch onderzoek en raadpleging van de effectenindicator op www.synbiosys.alterra.nl, c.q. analyse van de relevantie van de storingsfactoren worden geconcludeerd dat in deze geen negatieve effecten op de instandhoudingsdoelen van het N2000 gebied optreden door voorgenomen ingrepen. Het nemen van vervolgstappen in het kader van de Natuurbeschermingswet is dan ook niet aan de orde.

Eindconclusie Nbwet:

Op grond van objectieve gegevens kan worden uitgesloten dat de geplande ingrepen negatieve effecten hebben op de instandhoudingsdoelen van Natura2000 gebied Dwingelderveld.

8.3 Conclusies Nationaal Natuurnetwerk

Gepland staat het wijzigen van het bestemmingsplan ten bate van de legalisatie van het reïntegratiebedrijf met ondergeschikte nevenactiviteiten. Gezien de resultaten uit dit onderzoek zijn geen negatieve effecten op beschermde soorten, gebieden of kernkwaliteiten te verwachten. Natuurcompensatie heeft reeds plaatsgevonden in de vorm van de aanleg van een grote waterplas die aansluit bij de natte ecoduct verbinding, de bestemming van dit perceel wordt veranderd in natuur. Gezien het EHS toetsingskader en de lokale aard van de ingrepen kan worden geconcludeerd dat de geplande bestemmingsplanwijziging geen inbreuk doet op de kernkwaliteiten en omgevingscondities van de EHS binnen de NND.

GERAADPLEEGDE BRONNEN

- Centraal Bureau Voor de Statistiek (CBS), 15 april 2005. Interprovinciale inventarisatie-eenheden (IPI's) voor floristisch, vegetatiekundig en hydrobiologisch onderzoek.
- Dietz, C., O. von Helversen, D. Nill, 2011. Vleermuizen, alle soorten vleermuizen van Europa en Noordwest-Afrika. Tirion Natuur i.s.m. Zoogdierverseniging.
- Douma, M., C.P.M. Zoon & A.D. Bode, 2011. De zoogdieren van Overijssel, leefwijze en verspreiding in de periode 1970t/m 2010. Uitgeverij Profiel Bedum.
- Kapteyn, K., 1995. Vleermuizen in het landschap; Over hun ecologie, gedrag en verspreiding. Schuyt & Co Uitgevers en Importeurs BV/ Provincie Noord-Holland, Haarlem.
- Krijgsveld, K.L., *et al*, 2008. Verstoring gevoeligheid van vogels: Update literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. Vogelbescherming Nederland.
- Lange, R., P. Twisk, A. van Winden & A. van Diepenbeek, 2003. Zoogdieren van West-Europa. Stichting Uitgeverij van de KNNV en VZZ i.s.m. Vereniging Natuurmonumenten.
- Limpens, H., K. Mostert & W. Bongers (red.), 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen, Stichting Uitgeverij van de Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging, Utrecht.
- Ministerie van LNV, 2004. Besluit van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit TRCJZ/2004/5727, houdende vaststelling van rode lijsten flora en fauna.
- Sierdsema, H., 1995. Broedvogels en beheer. Het gebruik van broedvogelgegevens in het beheer van bos- en natuurterreinen. SOVON-onderzoeksrapport 1995/04. Staatsbosbeheerrapport 1995-1.
- SOVON, 2002. Atlas van de Nederlandse broedvogels. Nederlands Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij en EIS-Nederland, Leiden.
- Sparreboom (red.), 1981. De amfibieën en reptielen van Nederland, België en Luxemburg.
- Twisk, P. *et al*, 2010. Veldgids Europese Zoogdieren. KNNV Uitgeverij en Zoogdierverseniging.
- Weeda, E.J., R. Westra, Ch. Westra & T. Westra, 1994. Nederlandse oecologische flora: wilde planten en hun relaties 1 t/m 5. KNNV Uitgeverij / IVN, Utrecht.

Websites:

Natuurloket (www.natuurloket.nl)
SOVON (www.sovon.nl)
Telmee (www.telmee.nl)
RAVON, Reptielen Amfibieën en Vissen Onderzoek Nederland. (www.ravon.nl).
Rijkswaterstaat (www.rijkswaterstaat.nl)
Zoogdierverseniging (www.zoogdierverseniging.nl).

BIJLAGEN

BIJLAGE I: WETTELIJK KADER

Inleiding

In deze bijlage worden in het kort het wettelijk kader en de toepassing op ruimtelijke ingrepen en beheer beschreven. Het geeft weer hoe de wettelijke toetsingskaders door EcoMilieu worden gehanteerd bij het opstellen van ecologische beoordelingen.

De bescherming van natuur in Nederland is vastgelegd in Europese en nationale wet- en regelgeving, waarin een onderscheid wordt gemaakt tussen soortenbescherming en gebiedsbescherming. De soortenbescherming is in Nederland verankerd in de Flora- en faunawet, de gebiedsbescherming in de Natuurbeschermingswet 1998. Tevens wordt kort ingegaan op de betekenis van Rode lijsten en de Ecologische Hoofdstructuur bij ecologische toetsingen. In deze samenvatting zijn alleen de meest relevante onderdelen van de wetgeving vereenvoudigd weergegeven. Aan deze tekst kunnen derhalve geen rechten worden ontleend. Voor meer achtergronden en de oorspronkelijke wetsteksten kunt u terecht op www.hetlnvloket.nl 'Onderwerpen Vergunning en Ontheffing'.

Algemene Zorgplicht (artikel 2 FF-wet)

In het kader van de Flora- en faunawetgeving geldt dat alle dieren en planten een zekere mate van bescherming genieten, omdat hun bestaan op zichzelf waardevol is. Dit wordt de intrinsieke waarde genoemd. Vanuit deze intrinsieke waarde is de algemene zorgplicht als vorm van "basisbescherming" opgenomen in artikel 2 van de Flora- en faunawet.

Hierin staat dat iedereen voldoende zorg in acht dient te nemen voor de in het wild levende dieren en planten en hun leefomgeving. Ook mag men het welzijn van dieren niet onnodig aantasten en dieren niet onnodig laten lijden. De algemene zorgplicht geldt voor alle in het wild levende dier- en plantensoorten, ook voor de soorten die niet als beschermde soort aangewezen zijn onder de Flora- en faunawet.

De zorgplicht is een aanvulling op de algemene verbodsbepalingen die uitsluitend betrekking hebben op beschermde soorten. Het artikel biedt de mogelijkheid om op te treden tegen ongewenste handelingen jegens beschermde dieren en planten, welke niet nadrukkelijk in één van de verbodsbepalingen zijn genoemd. Er bestaat geen wettelijke sanctie op overtreding. Wel kunnen activiteiten door de Algemene Inspectiedienst (AID) worden stilgelegd.

Flora- en faunawet

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. Onder de Flora- en faunawet zijn ongeveer 500 soorten in Nederland aangewezen als beschermde dier- of plantensoort. De doelstelling van de wet is de bescherming en het behoud van de gunstige staat van instandhouding van in het wild levende plant- en diersoorten. Het uitgangspunt van de wet is het 'nee, tenzij' principe. Dit betekent dat activiteiten met een schadelijk effect op beschermde soorten in principe verboden zijn.

De Flora- en faunawet kent een groot aantal verbodsbepalingen die samenhangen met ruimtelijke ingrepen, plannen en projecten. Zo is het verboden beschermde inheemse planten te plukken of te beschadigen en geldt voor beschermde dieren een verbod op het doden, verwonden en opzettelijk verontrusten. Ook is het verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde inheemse dieren te beschadigen of te verstoren of eieren te rapen of te vernielen. De verbodsbepalingen betreffende planten op hun groeiplaats zijn opgenomen in artikel 8. De verbodsbepalingen betreffende dieren in hun natuurlijke leefomgeving zijn vermeld in artikel 9 tot en met 12.

Verbodsbepalingen in de Flora- en faunawet (verkort)	
Artikel 8:	Het plukken, verzamelen, afsnijden, vernielen, beschadigen, ontwortelen of op een andere manier van de groeiplaats verwijderen van beschermde planten.
Artikel 9:	Het doden, verwonden, vangen of bemachtigen of met het oog daarop opsporen van beschermde dieren.
Artikel 10:	Het opzettelijk verontrusten van beschermde dieren.
Artikel 11:	Het beschadigen, vernielen, uithalen of verstoren van nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van beschermde dieren.
Artikel 12:	Het zoeken, beschadigen of uit het nest halen van eieren van beschermde dieren.
Artikel 13:	Het vervoeren en onder zich hebben (in verband met verplaatsen) van beschermde planten en dieren.

Van het verbod op schadelijke handelingen (`nee`) kan onder voorwaarden (`tenzij`) worden afgeweken, met een ontheffing of vrijstelling. Het verlenen hiervan is de bevoegdheid van de minister van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie (EL&I) of, in geval van beheer en schadebestrijding, van gedeputeerde staten van de provincies.

Beschermde dier- en plantensoorten

Beschermde inheemse planten- en diersoorten zijn bij algemene maatregel van bestuur aangewezen. Het zijn soorten die van nature in Nederland voorkomen en die in hun voortbestaan worden bedreigd of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd. Ook zijn soorten aangewezen die niet noodzakelijkerwijs in hun voortbestaan worden bedreigd, maar wel bescherming genieten ter voorkoming van overmatige benutting. De volgende diersoorten zijn beschermd volgens de Flora- en faunawet:

- Alle van nature in Nederland voorkomende soorten zoogdieren, met uitzondering van gedomesticeerde dieren en met uitzondering van de zwarte rat, de bruine rat en de huismuis;
- Alle van nature op het Europese grondgebied van de Lidstaten van de Europese Unie voorkomende soorten vogels met uitzondering van gedomesticeerde vogels;
- Alle van nature in Nederland voorkomende soorten amfibieën en reptielen;
- Alle van nature in Nederland voorkomende soorten vissen, met uitzondering van de soorten waarop de Visserijwet 1963 van toepassing is;
- Een aantal ongewervelden (o.a. insecten, libellen en kevers) die in hun voortbestaan bedreigd zijn of het gevaar lopen in hun voortbestaan te worden bedreigd.

Er zijn drie beschermingsregimes van kracht (zie tabel Beschermde soorten FF-wet)), mede afhankelijk van de zeldzaamheid van de soort en de status in Europese richtlijnen. Van licht naar zwaar beschermd zijn de soorten opgenomen op Tabel 1, 2 of 3. Voor vogels gelden specifieke eisen, met name tijdens het broedseizoen. Bij ruimtelijke ingrepen geldt automatisch vrijstelling voor soorten van Tabel 1 waardoor de meeste aandacht gevraagd is voor soorten van Tabel 2/3 en voor vogels.

Tabel Beschermde soorten FF-wet		
<i>Categorie</i>	<i>Bescherming</i>	<i>Ontheffing of vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkelingen</i>
Tabel 1	Licht	Algemene vrijstelling van de verboden 8 tot en met 12, wel zorgplicht, m.u.v. artikel 10
Tabel 2	Middelzwaar	Vrijstelling mogelijk, mits gebruik wordt gemaakt van een door de minister goedgekeurde gedragscode; anders ontheffing noodzakelijk (toetsing aan gunstige staat van instandhouding en zorgvuldig handelen). Eventueel mitigatie en compensatieplicht. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen. Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag, m.u.v. artikel 10
Tabel 3	Zwaar (Soorten Bijlage II Europese Habitatrichtlijn)	Voor volgens art 75 lid 6 bij AMvB aangewezen soorten geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt, ook wanneer wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen kan alleen verleend worden wanneer: ▪ Er geen andere bevredigende oplossing bestaat; ▪ Er sprake is van een bij AMvB bepaald belang. Voor deze groep is per AMvB bepaald dat een ontheffing verleend kan worden (met inachtneming van het voorgaande) bij: ▪ Dwingende reden van groot openbaar belang; ▪ Ruimtelijke ontwikkeling en inrichting (zolang er geen sprake is van benutting of gewin) van de beschermde soort; ▪ Enkele andere redenen die geen verband houden met ruimtelijke ontwikkeling, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid, voorkomen van ernstige schade; ▪ Er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort; ▪ Er zorgvuldig wordt gehandeld. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen. Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag.
Tabel 3	Zwaar (Soorten Bijlage IV Europese Habitatrichtlijn)	Voor volgens art 75 lid 6 aangewezen soorten die voorkomen op bijlage IV van de Habitatrichtlijn geldt een zwaar beschermingsregime. Voor deze soorten geldt, ook wanneer wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, geen vrijstelling voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting. Ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen kan alleen verleend worden wanneer: ▪ Er geen andere bevredigende oplossing bestaat; ▪ Er sprake is van een bij AMvB bepaald belang. Voor deze groep is bij AMvB bepaald dat een ontheffing verleend kan worden (met inachtneming van het voorgaande) bij: ▪ Dwingende reden van groot openbaar belang Nb: voor deze groep kan er geen ontheffing worden verleend op basis van het belang "ruimtelijke ontwikkeling en inrichting". Volgens de AMvB kan dit wel, echter recente uitspraken van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State (ABRvS) laten zien dat de AMvB op dit punt een onjuiste implementatie van de Europese Habitatrichtlijn is. ▪ Enkele andere redenen die geen verband houden met ruimtelijke ontwikkeling, zoals volksgezondheid, openbare veiligheid, voorkomen van ernstige schade; ▪ Er geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort; ▪ Er zorgvuldig wordt gehandeld. Ook kan door het ministerie een beschikking worden afgegeven waarin goedkeuring wordt gegeven voor maatregelen ter voorkoming van het overtreden van verbodsbepalingen (EL&I hanteert nu de term "Positieve Afwijzing"). Deze goedkeuring heeft de vorm van een afwijzing van de ontheffingsaanvraag.

Vogels

Vanwege de bepalingen in de Europese Vogelrichtlijn, die overgenomen zijn in de Flora- en faunawet, geldt er voor vogels een afwijkend beschermingsregime. Uit recente uitspraken van de ABRvS blijkt dat de manier waarop in Nederland tot voor kort werd omgegaan met ontheffingen voor vogels in strijd is met de Europese Vogelrichtlijn. De Vogelrichtlijn staat een ontheffing alleen toe wanneer:

1. Er geen andere bevredigende oplossing is;
2. Er tevens sprake is van één van de volgende belangen:
 - Bescherming van flora en fauna;
 - Veiligheid van luchtverkeer;
 - Volksgezondheid en openbare veiligheid.

Dit betekent dat voor het verstoren van broedende vogels, hun eieren of jongen slechts in uitzonderlijke gevallen ontheffing kan worden verleend voor een ruimtelijke ingreep, namelijk als voldaan is aan het bovenstaande. In de praktijk betekent dit dat voor vogels gestreefd moet worden naar het voorkomen van het overtreden van verbodsbepalingen. In veel gevallen kan overtreding van verbodsbepalingen worden voorkomen door (verstorende) werkzaamheden buiten het broedseizoen (de perioden dat het nest in gebruik is voor het broeden of grootbrengen van jongen) aan te laten vallen.

Binnen de groep van vogels zijn er soorten waarvan het nest wordt aangemerkt als een zogenaamde “vaste rust- of verblijfplaats”. Dergelijke verblijfplaatsen zijn jaarrond beschermd onder artikel 11 van de algemene verbodsbepalingen, en vormen de meest zwaar beschermde groep. Vaste rust- en verblijfplaatsen van vogels zijn aangewezen in de “aangepaste lijst jaarrond beschermde vogelnesten” (Ministerie van EL&I/LNV, 2009) en bestaan uit de categorieën van vogelsoorten opgenomen in onderstaande tabel.

Categorie Vaste rust- en verblijfplaatsen vogels	
<i>Categorie</i>	<i>Type verblijfplaatsen</i>
Categorie 1	Vaste rust- en verblijfplaatsen; nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
Categorie 2	Nesten van koloniebroeders; nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop.
Categorie 3	Honkvaste broedvogels en vogels afhankelijk van bebouwing; nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn, of afhankelijk van bebouwing of biotoop.
Categorie 4	Vogels die zelf niet in staat zijn een nest te bouwen; vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.
Categorie 5	Niet jaarrond beschermd, inventarisatie gewenst; nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Of voor het (buiten het broedseizoen) wegnemen van jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen een ontheffing noodzakelijk is, dient te worden vastgesteld met behulp van een zogenaamde omgevingscheck. Daarnaast is de noodzaak tot een ontheffing mede afhankelijk van de mogelijkheid tot het mitigeren (inclusief het aanbieden van vervangende nestgelegenheid) van negatieve effecten.

Wijze van toetsing

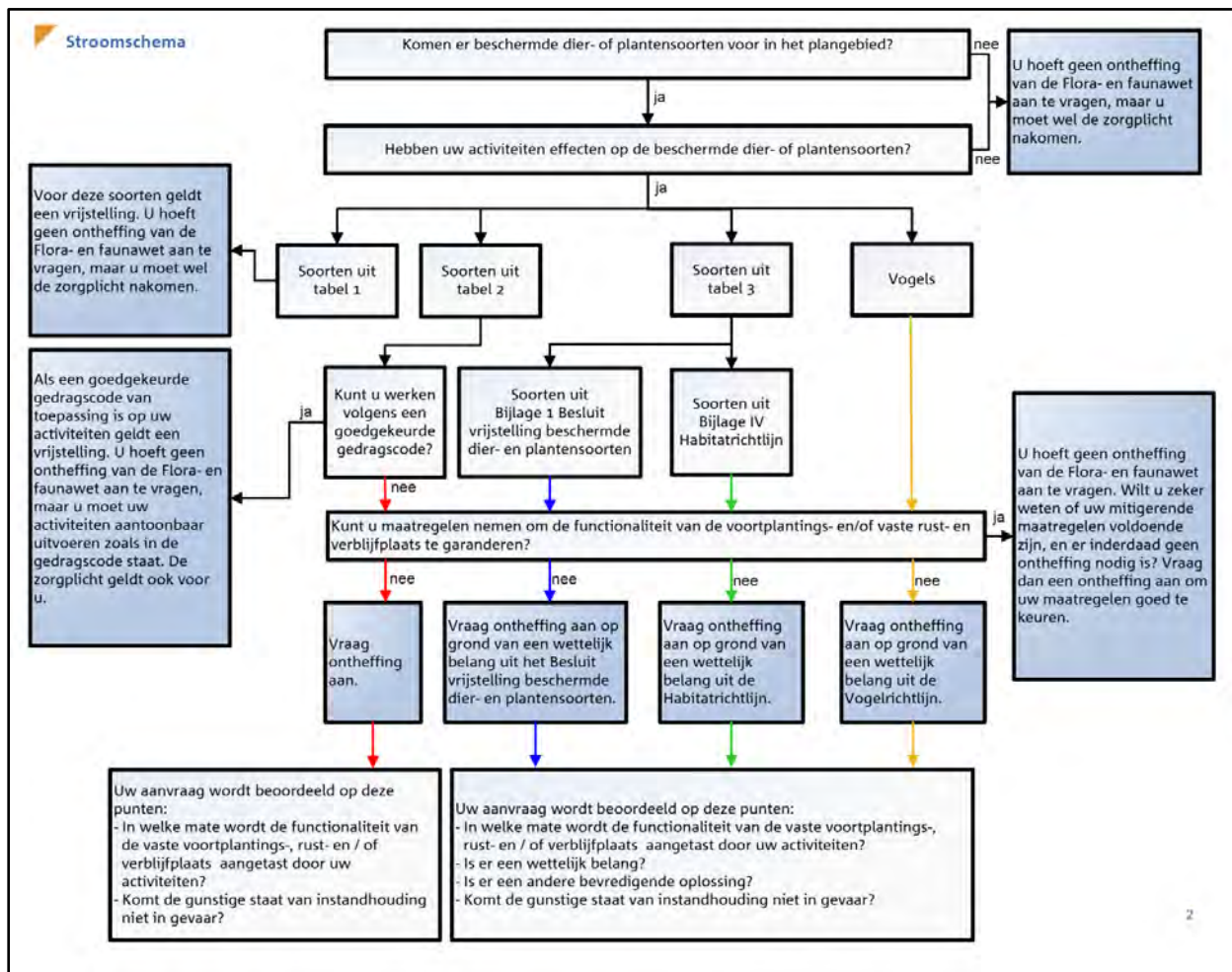
Door uitspraken van de Raad van State in het voorjaar van 2009 is de beoordeling aangepast bij ontheffingsaanvragen voor ruimtelijke ingrepen. Sinds 26 augustus van dat jaar werken we daardoor volgens een nieuw stroomschema (zie volgende pagina). Gaat u een ruimtelijke ingreep uitvoeren en zijn beschermde soorten aanwezig, dan zijn er vaak twee opties:

1. Voorkom overtreding van de Flora- en faunawet. Het gaat dan om het behoud van de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort. Het betreft de functies van het leefgebied die ervoor zorgen dat de soort succesvol kan rusten of voortplanten, bijvoorbeeld nesten, migratieroutes en foerageergebied.
Als u deze veilig stelt door vooraf mitigerende maatregelen te treffen, heeft u mogelijk geen ontheffing meer nodig. Om zeker te zijn dat uw maatregelen voldoende zijn, kunt u ze vooraf laten beoordelen door Dienst Regelingen. Als deze voldoende zijn krijgt u een beschikking met daarin de goedkeuring van uw maatregelen. De goedkeuring krijgt u in de vorm van een afwijzing van uw ontheffingsaanvraag. U heeft namelijk geen ontheffing nodig doordat u met uw maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet voorkomt.
2. Kan de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats van de soort niet worden gegarandeerd door mitigerende maatregelen? Dan dient u een reguliere ontheffingsaanvraag in waarbij de onderstaande vragen gesteld worden:
 - In welke mate wordt de functionaliteit van de voortplantings- en/of vaste rust- en verblijfplaats aangetast?
 - Is er een bij wet genoemd belang? (behalve bij Tabel 2-soorten)
 - Is er een andere bevredigende oplossing? (behalve bij Tabel 2-soorten)
 - Komt de gunstige staat van instandhouding niet in gevaar?

Beoordeling Dienst Regelingen

Dienst Regelingen beoordeelt of het bij wet genoemd belang zwaarder weegt dan het overtreden van de verbodsbepaling(en). Voor Tabel 2-soorten gelden minder zware eisen en kan een door het ministerie goedgekeurde gedragscode ook uitkomst bieden. De gedragscode moet wel van toepassing zijn op uw activiteit en u moet middels een werkprotocol kunnen aantonen dat u precies zo werkt als in de gedragscode staat. Voor Bijlage 1 soorten uit Tabel 3 krijgt u alleen ontheffing wanneer sprake is van een bij wet genoemd belang. Bij een ruimtelijke ingreep betreft het meestal één van de onderstaande vier belangen:

- Bescherming van flora en fauna;
- Volksgezondheid of openbare veiligheid;
- Dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
- Uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Stroomschema Flora- en faunawet (Bron: Dienst Regelingen 2009. Aangepaste beoordeling ontheffing ruimtelijk ingrepen Flora- en faunawet).

Rode lijsten

Los van de Flora- en faunawet heeft de Minister van EL&I (LNV) ter uitvoering van de bepalingen in artikelen 1 en 3 van het Verdrag van Bern een aantal Rode Lijsten voor bedreigde en kwetsbare soorten dieren en planten gepubliceerd. Rode lijsten zijn geen wettelijke instrumenten, maar zijn sturend voor beleid. Zij dienen om prioriteiten in middelen en maatregelen te kunnen bepalen. Bij het beoordelen van maatregelen en ingrepen kunnen de Rode lijsten echter wel een belangrijke rol spelen. Opname op de Rode Lijst zegt alleen iets over de zeldzaamheid en populatieontwikkelingen van de betreffende soorten. Voor soorten van de Rode Lijsten heeft de overheid zich verplicht onderzoek en werkzaamheden te bevorderen die nodig zijn voor bescherming en beheer. Een aantal provincies heeft aanvullende provinciale Rode lijsten opgesteld. Van soorten op de Rode lijst moet worden aangenomen dat negatieve effecten van ingrepen de gunstige staat van instandhouding relatief gemakkelijk in gevaar brengen. Waar het beschermde soorten betreft zal er dus extra aandacht aan mitigatie en compensatie moeten worden besteed. Bij niet-beschermde soorten of soortgroepen kunnen op grond van de zorgplicht extra maatregelen worden gegeven.

Natuurbeschermingswet 1998

Op 1 oktober 2005 is de gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998 (kortweg: Nbwet) in werking getreden. Natura 2000 bestaat uit een netwerk van Europese natuurgebieden. Door verankering van een deel van de Europese Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn in de nationale wetgeving, vormt het de basis van het Europese natuurbeleid in Nederland. Natura 2000 is gericht op de instandhouding en ontwikkeling van soorten en ecosystemen die voor Europa belangrijk zijn. De belangrijkste gebieden zijn de Natura 2000-gebieden (oftewel Vogel- en Habitatrichtlijngebieden oftewel Speciale Beschermingszones) en de beschermde natuurmonumenten. De aanwijzingsbesluiten van deze gebieden bevatten een kaart en een toelichting, waarin de instandhoudingsdoelstellingen staan verwoord (zie www.2minlnv.nl). Voor Natura 2000-gebieden wordt een beheersplan te worden opgesteld. Daarin staat o.a. welke maatregelen nodig zijn om de natuurdoelen te halen en welk (bestaand en toekomstig) gebruik al dan niet vergunningplichtig is. Activiteiten en handelingen, die negatieve effecten op Natura 2000-gebieden kunnen hebben en die niet nodig zijn voor of verband houden met het beheer, zijn zonder vergunning verboden.

Hiervoor kan door het bevoegd gezag (meestal Gedeputeerde Staten, soms de minister van EL&I) vergunning worden verleend op grond van artikel 19d. Voor plannen (bij voorbeeld bestemmingsplannen, streekplannen, waterhuishoudingsplannen) geldt dat goedkeuring van het bevoegd gezag op grond van artikel 19j nodig is. Ook activiteiten buiten het Natura 2000-gebied kunnen vergunningplichtig zijn als er negatieve effecten door 'externe werking' kunnen optreden.

De vergunning of goedkeuring kan pas worden afgegeven nadat een 'habitattoets' het bevoegd gezag de zekerheid heeft gegeven dat het gebied niet wordt aangetast.

Habitattoets

In de 'oriëntatiefase' – voorheen ook wel 'voortoets' genoemd – wordt onderzocht of een plan, project of handeling (kortweg: 'activiteit'), gelet op de instandhoudingsdoelstellingen, mogelijk schadelijke gevolgen heeft voor een Natura 2000-gebied en zo ja of deze gevolgen significant kunnen zijn. De gevolgen moeten worden beoordeeld in samenhang met die van andere plannen en projecten ('cumulatieve effecten').

Als er geen effecten zijn, kan direct een vergunning aangevraagd worden. Als de effecten klein zijn, volgt een verslechterings- en verstoringstoets'. Bij mogelijke significante effecten volgt een 'passende beoordeling'.

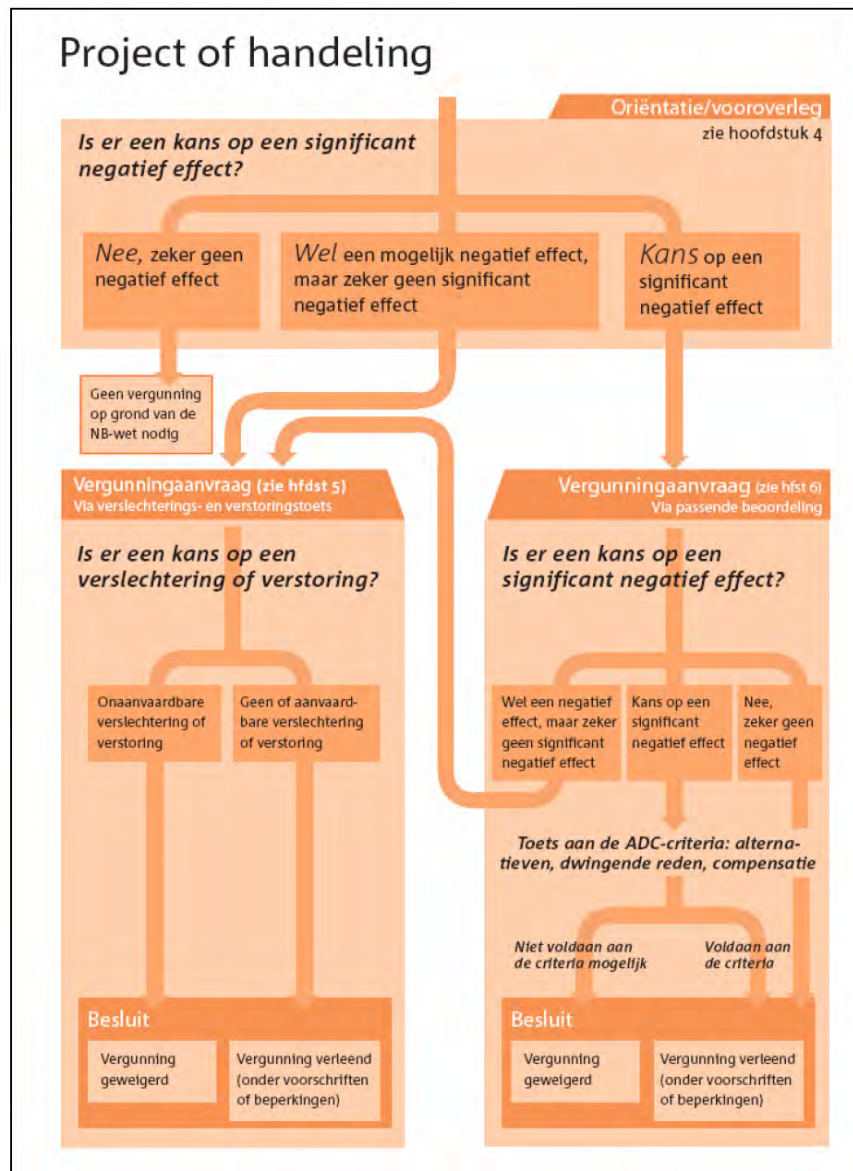
In de verslechterings- en verstoringstoets worden de effecten gespecificeerd. Daarbij hoeft dan niet meer naar cumulatieve effecten te worden gekeken. Het bevoegd gezag beoordeelt of de effecten aanvaardbaar zijn of niet. Aan de vergunning kunnen beperkende voorwaarden (mitigatie en compensatie, zie onder) worden verbonden. De passende beoordeling is veel uitgebreider. Op basis van de beste wetenschappelijke kennis dienen de effecten op de habitats en soorten te worden ingeschat, rekening houdende met cumulatieve effecten.

Als de passende beoordeling uitwijst dat er slechts beperkte effecten zijn, dan dient vergunning te worden aangevraagd, die wordt verleend indien de effecten aanvaardbaar worden geacht. Als er significante effecten zijn, dan mag vergunning alleen worden verleend als er voldaan is aan alle drie onderstaande ADC-criteria:

- Er zijn geen geschikte Alternatieven;
- Er is sprake van Dwingende redenen van groot openbaar belang, waaronder redenen van sociale en economische aard;
- Er is voorzien in exacte en tijdige Compensatie.

Als er sprake is van aantasting van een gebied dat is aangewezen ter bescherming van prioritair natuurlijk habitat of een prioritaire soort, dient eerst door de minister van EL&I (LNV) aan de Europese Commissie advies te worden gevraagd. Bovendien is het aantal redenen van groot openbaar belang beperkt.

Het toetsingskader voor beschermde natuurmonumenten is zeer vergelijkbaar, echter de procedure en de speelruimte van het bevoegd gezag wijken op enkele ondergeschikte punten af.

Stroomschema Natuurbeschermingswet 1998 (bron: Min. EL&I)

BIJLAGE II: FOTO-IMPRESSIE PLANGEBIED

Planlocatie zijaanzicht

Planlocatie zijaanzicht

Planlocatie zijaanzicht

Locatie theehuisje

Waterpoel

Gerealiseerde natuur

BIJLAGE III: DOCUMENTEN N2000 DWINGELDERVELD

Ontwerpbesluit N2000 gebied Dwingelderveld:

ONTWERPBESLUIT DWINGELDERVELD

Gelet op artikel 3, eerste lid en artikel 4, vierde lid, van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206);

Gelet op de Beschikking van de Commissie 2004/813/EG van 7 december 2004 tot vaststelling, op grond van Richtlijn 92/43/EEG, van de lijst van gebieden van communautair belang voor de Atlantische biogeografische regio (PbEG L 387);

Gelet op artikel 4, eerste en tweede lid, van Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103);

Gelet op de artikelen 10a en 15 van de Natuurbeschermingswet 1998;

BESLUIT:

Artikel 1

1. Als speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, vierde lid, van de Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) wordt aangewezen: het op de bij dit besluit behorende kaart aangegeven gebied, bekend onder de naam: **Dwingelderveld**.
2. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende natuurlijke habitattypen opgenomen in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire habitattypen aangeduid met een sterretje):

H2310	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Genista</i>
H2320	Psammofiele heide met <i>Calluna</i> en <i>Empetrum nigrum</i>
H2330	Open grasland met <i>Corynephorus</i> - en <i>Agrostis</i> -soorten op landduinen
H3130	Oligotrofe tot mesotrofe stilstaande wateren met vegetatie behorend tot het <i>Littorelletalia uniflorae</i> en/of <i>Isoëto-Nanojuncetea</i>
H3160	Dystrofe natuurlijke poelen en meren
H4010	Noord-Atlantische vochtige heide met <i>Erica tetralix</i>
H4030	Droge Europese heide
H5130	<i>Juniperus communis</i> -formaties in heide of kalkgrasland
H6230	*Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)
H7110	*Actief hoogveen
H7120	Aangetast hoogveen waar natuurlijke regeneratie nog mogelijk is
H7150	Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het <i>Rhynchosporion</i>
H9120	Atlantische zuurminnende beukenbossen met <i>Ilex</i> en soms ook <i>Taxus</i> in de ondergroei (<i>Quercion robur-petraeae</i> of <i>Ilici-Fagenion</i>)
H9190	Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met <i>Quercus robur</i>
3. De in het eerste lid bedoelde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende soorten opgenomen in bijlage II van Richtlijn 92/43/EEG (prioritaire soorten aangeduid met een sterretje):

H1166	Kamsalamander
-------	---------------

Artikel 2

1. Als onderdeel van de speciale beschermingszone in de zin van artikel 4, eerste en tweede lid, van de Richtlijn 79/409/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 2 april 1979 inzake het behoud van de vogelstand (PbEG L 103) **Dwingelderveld** van 11 oktober 1996 (DN. 965400, Stcrt. 1996, nr. 202) worden aangewezen: de in paragraaf 3.3 van de nota van toelichting bedoelde gebiedsdelen.
2. De nota van toelichting, voor zover van toepassing op de aanwijzing zoals bedoeld in het eerste lid, wordt ingetrokken.
3. De in het eerste lid genoemde speciale beschermingszone is aangewezen voor de volgende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, eerste lid, van Richtlijn 79/409/EEG: Boomleeuwerik, Kleine zwaan en Zwarte specht.
4. De in het eerste lid genoemde speciale beschermingszone is verder aangewezen voor de volgende trekkende vogelsoorten, welke worden beschermd op grond van artikel 4, tweede lid van Richtlijn 79/409/EEG: Dodaars, Geoorde fuut, Paapje, Roodborsttapuit, Slobeend, Tapuit, Toendrarietgans en Wintertaling
5. De kaart behorende bij het in het eerste lid bedoelde besluit wordt ingetrokken.

Artikel 3

1. De aanwijzing bedoeld in artikel 1 en de wijziging van het in artikel 2 bedoelde besluit, gaan vergezeld van een nota van toelichting en een kaart, welke deel uitmaken van dit besluit.
2. De in de artikelen 1 en 2 bedoelde speciale beschermingszones vormen samen het Natura2000-gebied **Dwingelderveld**, waarvan de instandhoudingsdoelstelling in de zin van artikel 10a, tweede lid, van de Natuurbeschermingswet 1998 is opgenomen in de nota van toelichting behorende bij dit besluit.
3. De instandhoudingsdoelstelling, bedoeld in het tweede lid, heeft mede betrekking op de instandhouding van de volgende soort anders dan vereist ingevolge de in artikel 1 genoemde richtlijn:
H7110 *Actief hoogveen
Dit betreft een habitatype in bijlage I van Richtlijn 92/43/EEG van de Raad van de Europese Gemeenschappen van 21 mei 1992 inzake de instandhouding van de natuurlijke habitats en de wilde flora en fauna (PbEG L 206) . Het sterretje verwijst naar een prioritaire soort.

Artikel 4

1. Dit besluit zal, met uitzondering van de kaart en de nota van toelichting, met een toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.
2. Dit besluit treedt in werking op de dag na bekendmaking in de Staatscourant.

Dit ontwerpbesluit, de kaart en de nota van toelichting worden gedurende zes weken ter inzage gelegd in het kantoor van de Directie Regionale Zaken, vestiging Noord, van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit: Cascadeplein 6, 9726 AD GRONINGEN. Terinzagelegging vindt tevens plaats in de gemeentehuizen en openbare bibliotheken van de betreffende gemeente(n), in het kantoor van het waterschap waaronder het gebied valt, en in de provinciehuizen van de betreffende provincie(s). Het ontwerpbesluit kan ook worden ingezien op internet op het adres: <http://www.minlnv.nl/natuurwetgeving>.

